

MONETĀRAIS BILETENS 2008

11

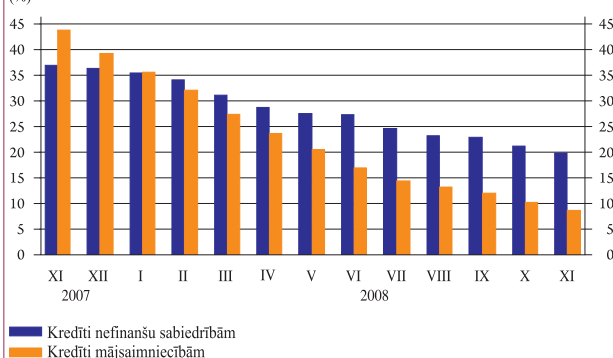
Novembrī situācija Latvijas finanšu sistēmā saasinājās. Lai nodrošinātu finanšu sistēmas stabilitāti, valdība pārņēma savā īpašumā pasaules finanšu krīzes skarto otro lielāko Latvijas banku – AS "Parex banka". Savukārt Latvijas Banka atbalstīja finanšu sistēmu, nodrošinot bankas ar nepieciešamo likviditāti – aizdodot naudu pret ķīlu un veicot eiro pārdošanas intervences valūtas tirgū. Banku piesaistīto noguldījumu un naudas piedāvājuma samazinājums atspoguļoja tautsaimniecības lejupslīdi, zemāku likviditāti un noguldītāju konfidences vājināšanos. Jaunākie statistiskie dati liecināja par pasliktināšanās tendencēm arī tautsaimniecībā. Valsts konsolidētā kopbudžeta deficīts būtiski pieauga. Pirmo reizi kopš 1999. gada izsniegto kredītu atlikums mēneša laikā nepalīdinājās patērētāju un uzņēmēju negatīvā vērtējuma par nākotnes perspektīvām un ierobežotāka banku finansējuma dēļ.

Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes publiskotie dati par iekšzemes kopprodukta samazinājumu atbilda prognozēm. Sarūkot iekšzemes pieprasījumam un palēninoties tautsaimniecības izaugsmei, 3. ceturksnī iekšzemes kopprodukta salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinājās par 4.6%. Saskaņā ar operatīvajiem statistiskajiem datiem par oktobri un novembri 4. ceturksnī gaidāms turpmāks privātā patēriņa sarukums. Mazumtirdzniecības apgrozījums oktobrī strauji kritās (par 19.7%), un novembrī īpaši krasi samazinājās Ceļu satiksmes drošības direkcijā pirmo reizi reģistrēto vieglo automobiļu skaits. Turklāt, pieaugot bezdarbam (novembrī – 6.1% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita), patērētāju konfidences rādītāji joprojām pasliktinājās. Oktobrī samazinājās pēc darbadienu skaita izlīdzinātais apstrādes rūpniecības produkcijas fiziskā apjoma indekss (salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu – par 11.1%). Savukārt novembrī, palielinoties tranzītam caur Latvijas ostām, kravu transporta darbības rādītāji būtiski uzlabojās – pieauga dzelzceļa kravu apgrozījums un kravu apgrozījums Latvijas ostās (attiecīgi par 15.0% un 11.4%). Oktobrī turpinājās neliela eksporta izaugsme (gada pieauguma temps – 2.8%), bet importa apjoms saruka par 9.3%.

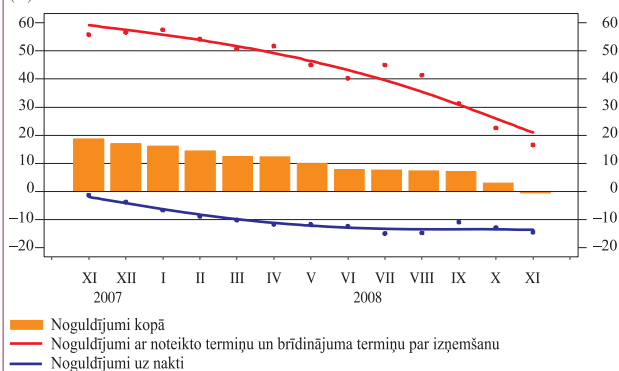
Tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās un zemais pieprasījums veicināja strauju inflācijas samazināšanos, vienlaikus krītoties arī inflācijas gaidu spiedienam un pasaulē norisinoties labvēlīgām naftas cenu pārmaiņām. Patēriņa cenu gada inflācija novembrī samazinājās par 2.0 procentu punktiem (līdz 11.8%), bet patēriņa cenas mēneša laikā – par 0.4%. Patēriņa cenu gada pamatinflācija galvenokārt apstrādātās pārtikas un pārējo tirgojamo preču cenu pieauguma krituma dēļ saruka līdz 9.8%. Pazeminoties naftas cenām, degvielas cenas samazinājās par 12.8%. Arī pārtikas produktu, īpaši dārzeņu, augļu un siera, cenas kritās, tomēr kopumā pārtikas cenas novembrī vidēji pieauga par 0.2%. Būtiski (par 6.0%) palielinājās siltumenerģijas tarifi.

Novembrī valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumiem salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinoties par 16.9%, bet izdevumiem pieaugot par 14.9%, valsts konsolidētā kopbudžeta finansiālais deficīts bija 192.8 milj. latu. Tādējādi gada pirmajos 11 mēnešos finansiālais deficīts sasniedza 285.4 milj. latu. Novembrī finansiālais deficīts bija gan valsts pamatbudžetā (203.1 milj. latu), gan pašvaldību konsolidētajā budžetā (6.8 milj. latu), un to nekompensēja nelielais pārpalikums sociālās apdrošināšanas fondā (14.8 milj. latu). Valsts konsolidētajā kopbudžetā samazinājās visas ieņēmumu pozīcijas, t.sk. nodokļu ieņēmumi – par 6.1%. Visu nodokļu ieņēmumi, izņemot uzņēmumu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus, bija mazāki nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā. Tāpēc novembrī valsts pamatbudžeta ieņēmumu

BANKU IZSNIEGTO KREDĪTU ATLIKUMA GADA PĀRMAIŅAS (%)

REZIDENTU FINANŠU IESTĀŽU, NEFINANŠU SABIEDRĪBU UN MĀJSAIMNIECĪBU NOGULDĪJUMU GADA PIEAUGUMA TEMPS (%)

MAKROEKONOMISKIE RĀDĪTĀJI

	2008	
	X	XI
Rūpniecības produkcijas fiziskā apjoma indeksa atbilstoši darbadienu skaitam izlīdzinātas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%)	-9.0	*
Patēriņa cenu indeksa pārmaiņas		
Mēneša (%)	1.2	-0.4
Pēdējo 12 mēnešu gada vidējā inflācija (%)	15.9	15.7
Gada (%)	13.8	11.8
Patēriņa cenu gada pamatinflācija ¹ (%)	11.2	9.8
Reģistrēto bezdarbnieku skaits perioda beigās	61 049	67 065
Bezdarba līmenis	5.6	6.1
Valsts konsolidētā kopbudžeta finansiālā bilance (milj. latu)	-92.6	-285.4
Ārējā tirdzniecība (milj. latu)		
Eksports	390.8	*
Imports	645.6	*
Bilance	-254.8	*

¹ Avots: Latvijas Bankas dati.

* Datu vēl nav.

Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes un Finanšu ministrijas dati.

izpilde bija tikai 54.6% no mēneša plāna. Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumu kāpumu noteica subsīdiju un dotāciju pieaugums par 48.2%. Novembrī būtiski palielinājās centrālās valdības parāds, valdībai emitējot valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmes 451.0 milj. latu apjomā.

Naudas piedāvājuma sarukums atspoguļoja ekonomiskās aktivitātes kritumu, augošo eiroizāciju un noguldītāju konfidences vājināšanos. Novembrī M3 samazinājās par 136.7 milj. latu, gada kāpuma tempam palēninoties līdz 0.5%. Arī M2 un M1 saruka (gada pieauguma temps – attiecīgi 0.5% un -8.8%). Skaidrās naudas pieprasījuma dinamika neietekmēja naudas piedāvājumu, jo skaidrā nauda apgrozībā (bez atlikumiem MFI kasēs) novembrī pieauga tikai par 0.8 milj. latu. Vienlaikus rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību noguldījumu atlikums saruka par 2.5%, gada pārmaiņu tempam kļūstot negatīvam (-0.2%). Noguldījumu atlikuma kritumu galvenokārt noteica noguldījumu uz nakti samazinājums (2.9%), tomēr saruka arī termiņnoguldījumu atlikums. Lielākoties samazinājās mājsaimniecību noguldījumu atlikums (par 3.7%), bet finanšu iestāžu un nefinanšu sabiedrību noguldījumu atlikums – tikai par 0.5%. Latos veikto noguldījumu atlikums novembrī saruka par 5.4%, bet eiro veikto noguldījumu atlikums palielinājās par 2.0%.

Rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums samazinājās par 25.9 milj. latu jeb 0.2%, bet tā gada pieauguma temps – par 1.5 procentu punktiem (līdz 14.3%). Nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikums (galvenokārt komerckredīta atlikums) kopumā samazinājās, toties joprojām pieauga industriālā kredīta atlikums. Savukārt mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums gandrīz nemainījās – nelielu patēriņa kredīta atlikuma samazinājumu kompensēja mājokļa iegādei izsniegtā kredīta atlikuma pieaugums. Latos izsniegto kredītu atlikums gandrīz nemainījās, bet nedaudz saruka eiro un citās ārvalstu valūtas izsniegto kredītu atlikums.

Nedaudz (par 14.0 milj. latu) samazinājās saistības pret ārvalstu bankām, bet saistības pret mātesbankām pieauga par 70.4 milj. latu. Savukārt nerezidentu ne-MFI noguldījumu atlikums saruka par 111.2 milj. latu. Augot banku noguldījumu atlikumam ārvalstu bankās, MFI tīro ārējo aktīvu negatīvais rādītājs palielinājās par 233.3 milj. latu.

Novembrī naudas bāze M0 samazinājās par 115.8 milj. latu jeb 4.9% galvenokārt banku pieprasījuma noguldījumu atlikuma Latvijas Bankā sarukuma dēļ, centrālajai bankai veicot ārvalstu valūtas pārdošanas tiešos darījumus un samazinot rezervju normu, kā arī sarūkot rezervju bāzei. Centrālās bankas naudas piedāvājumu samazināja arī valdības latos veikta noguldījumu atlikuma pieaugums Latvijas Bankā, bet palielināja krass bankām izsniegto kredītu atlikuma kāpums.

Valdot savstarpējai neuzticībai pasaules un Latvijas finanšu tirgos, starpbanku tirgus funkcionēja ierobežoti un bankas aktīvi izmantoja Latvijas Bankas galvenās refinansēšanas operācijas un aizdevumu iespēju uz nakti un veica valūtas mijmaiņas darījumus. Augot spriedzei finanšu tirgos, turpināja palielināties arī RIGIBOR – kredītiem uz nakti mēneša beigās tas pārsniedza 11%, bet 3, 6 un 12 mēnešu RIGIBOR bija attiecīgi 13.40%, 13.70% un 13.54%. Novembrī mājsaimniecībām latos izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme joprojām palielinājās (par 1.1 procentu punktu), savukārt nefinanšu sabiedrībām latos izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme samazinājās par 1.3 procentu punktiem. Eiropas Centrālās bankas veiktā eiro bāzes likmes samazināšana veicināja gan mājsaimniecībām, gan nefinanšu sabiedrībām ārvalstu valūtā izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes sarukumu.

Novembrī Latvijas Bankas noteiktais ASV dolāra kurss un Japānas jenas kurss attiecībā pret latu pieauga (attiecīgi par 1.9% un 5.4%), bet Lielbritānijas sterliņu mārciņas kurss samazinājās par 5.3%.

MONETĀRIE RĀDĪTĀJI (perioda beigās; milj. latu)

	2008	
	X	XI
MFI¹		
M3	6 277.7	6 141.0
Repo darījumi	0	0
Naudas tirgus fondu akcijas un daļas	97.3	79.2
Parāda vērtspapīri ar termiņu līdz 2 gadiem	4.5	4.5
M2	6 175.9	6 057.3
Noguldījumi ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem	2 324.5	2 299.5
Noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem	289.2	270.3
M1	3 562.2	3 487.5
Skaidrā nauda apgrozībā (bez atlikumiem MFI kasēs)	912.4	913.2
Noguldījumi uz nakti	2 649.8	2 574.3
Tīrie ārējie aktīvi	-5 951.5	-6 184.8
Kredīti rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un māsaimniecībām	14 668.9	14 643.0
Kredīts valdībai	543.8	949.6
Centrālās valdības noguldījumi	555.6	812.1
Ilgāka termiņa finanšu saistības	2 428.9	2 432.5
Latvijas Banka		
M0	2 383.4	2 267.6
Skaidrā nauda apgrozībā	1 037.0	1 044.5
Noguldījumi Latvijas Bankā latos	1 336.5	1 213.1
Noguldījumi Latvijas Bankā ārvalstu valūtā	9.9	10.0
Tīrie ārējie aktīvi	2 888.3	2 367.1
Tīrie iekšējie aktīvi	-504.9	-99.5
Kredīti	-313.6	106.6
MFI	187.9	554.6
Valdībai (neto)	-501.5	-448.0
Pārējie aktīvi (neto)	-191.3	-206.1
Ārējās rezerves (perioda beigās; milj. eiro)	4 248.93	3 442.51
Zelts	144.81	156.91
Speciālās aizņēmuma tiesības	0.13	0.13
Rezerves pozīcija SVF	0.06	0.06
Ārvalstu konvertējamās valūtas	4 103.93	3 285.41
Ārējās rezerves (perioda beigās; milj. ASV dolāru)	5 592.06	4 447.44
Zelts	190.58	202.71
Speciālās aizņēmuma tiesības	0.17	0.17
Rezerves pozīcija SVF	0.08	0.08
Ārvalstu konvertējamās valūtas	5 401.23	4 244.48

¹ Saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas metodoloģiju.

PROCENTU LIKMES UN LATVIJAS BANKAS NOTEIKTIE ĀRVALSTU VALŪTU KURSI

	2008	
	X	XI
Latos izsniegto iekšzemes starpbanku kredītu vidējā svērtā procentu likme	6.5	5.0
Rezidentu nefinanšu sabiedrībām un māsaimniecībām izsniegto kredītu procentu likmes		
Kredīti nefinanšu sabiedrībām (izsniegti latos)	11.7	10.4
Kredīti māsaimniecībām (izsniegti latos)	17.1	18.2
t.sk. mājokļa iegādei	10.9	12.0
Kredīti nefinanšu sabiedrībām (izsniegti ārvalstu valūtā)	8.2	7.8
Kredīti māsaimniecībām (izsniegti ārvalstu valūtā)	7.6	6.8
t.sk. mājokļa iegādei	7.1	7.0
No rezidentu nefinanšu sabiedrībām un māsaimniecībām piesaistīto noguldījumu procentu likmes		
Nefinanšu sabiedrību termiņnoguldījumi (veikti latos)	6.8	7.4
Nefinanšu sabiedrību pieprasījuma noguldījumi (veikti latos)	2.6	2.4
Māsaimniecību termiņnoguldījumi (veikti latos)	7.5	8.0
Māsaimniecību pieprasījuma noguldījumi (veikti latos)	1.3	1.1
Nefinanšu sabiedrību termiņnoguldījumi (veikti ārvalstu valūtā)	3.8	3.2
Nefinanšu sabiedrību pieprasījuma noguldījumi (veikti ārvalstu valūtā)	1.7	1.3
Māsaimniecību termiņnoguldījumi (veikti ārvalstu valūtā)	4.1	3.6
Māsaimniecību pieprasījuma noguldījumi (veikti ārvalstu valūtā)	1.6	1.4
Latvijas Bankas refinansēšanas likme (perioda beigās; %)	6.0	6.0
Ārvalstu valūtu kursi (perioda beigās)		
Ls pret USD	0.5340	0.5440
Ls pret GBP	0.8850	0.8380
Ls pret 100 JPY	0.5420	0.5710
Ls pret EUR	0.7028	0.7028

MFI (IZŅEMOT LATVIJAS BANKU) KOPSAVILKUMA BILANCE (perioda beigās; milj. latu)

	2008	
	X	XI
MFI rezerves	1 468.5	1 356.2
Nacionālā valūta kasēs	124.6	131.3
Noguldījumi Latvijas Bankā	1 343.9	1 224.9
Ārzemju aktīvi	4 918.0	5 065.9
Ārvalstu valūta kasēs	67.3	67.0
Prasības pret MFI	2 587.8	2 787.6
Prasības pret ne-MFI	2 078.8	2 038.5
Pārējie aktīvi	184.2	172.8
Prasības pret centrālo valdību	467.8	870.8
Prasības pret vietējo valdību	76.0	78.9
Prasības pret valsts nefinanšu sabiedrībām	345.2	342.1
Prasības pret finanšu iestādēm un privātajām nefinanšu sabiedrībām	7 955.3	7 931.4
Prasības pret mājsaimniecībām	6 432.2	6 432.9
Neklasificētie aktīvi	962.6	1 024.2
Pamatlīdzekļi	190.8	195.8
Nauda ceļā	31.3	26.4
Pārējie aktīvi	244.1	281.2
Prasības pret rezidentu MFI (t.sk. ieguldījumi)	496.3	520.8
Aktīvi pavisam	22 625.7	23 102.3
<i>Papildpostenis: aktīvi pārvaldīšanā</i>	<i>361.8</i>	<i>345.4</i>
Noguldījumi uz nakti latos	1 510.2	1 402.4
Valsts nefinanšu sabiedrību	74.0	93.4
Finanšu iestāžu un privāto nefinanšu sabiedrību	654.3	612.2
Mājsaimniecību	781.9	696.8
Termiņnoguldījumi un noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu latos	1 228.4	1 189.7
Valsts nefinanšu sabiedrību	179.5	168.2
Finanšu iestāžu un privāto nefinanšu sabiedrību	406.8	394.7
Mājsaimniecību	642.0	626.8
Rezidentu noguldījumi ārvalstu valūtā	2 401.6	2 421.7
Valsts nefinanšu sabiedrību	19.7	31.9
Finanšu iestāžu un privāto nefinanšu sabiedrību	699.0	722.3
Mājsaimniecību	1 683.0	1 667.6
Centrālās valdības noguldījumi	54.1	364.1
Vietējās valdības noguldījumi	264.1	273.9
Tranzītfondi	3.7	3.5
Ārzemju pasīvi	13 757.8	13 617.8
Saistības pret MFI	9 374.5	9 360.5
Saistības pret ne-MFI	3 866.2	3 755.0
Pārējie pasīvi (t.sk. pakārtotās saistības)	517.1	502.3
Saistības pret Latvijas Banku	187.9	554.6
Emitētie parāda vērtspapīri	175.5	178.4
Naudas tirgus fondu akcijas un daļas	97.3	79.2
Kapitāls un rezerves	1 891.6	1 879.3
Rezidentu	1 155.6	1 143.4
Nerezidentu	735.9	735.9
Uzkrājumi parādiem un saistībām	188.0	224.7
Neklasificētie pasīvi	865.4	913.0
Nauda ceļā	140.2	168.4
Pārējie pasīvi (t.sk. pakārtotās saistības)	273.9	267.3
Saistības pret rezidentu MFI	451.4	477.3
Pasīvi pavisam	22 625.7	23 102.3
<i>Papildpostenis: pasīvi pārvaldīšanā</i>	<i>361.8</i>	<i>345.4</i>

Latvijas banku sistēmas un Latvijas Bankas monetāro rādītāju, kā arī starptautisko rezervju raksturlielumu publicēšanas datumi atrodami Starptautiskā Valūtas fonda Datu izplatīšanas standartu biļetena padomes interneta lapā (<http://dsbb.imf.org>). Šie dati visagrāk tiek publicēti Latvijas Bankas interneta lapā (<http://www.bank.lv>).